

slovensko ljudsko gledališče celje

William Wycherley
PODEŽELANKA

William
Wycherley

The Country Wife

Komedija

(En odmor)

Režija Franci Križaj

Prevod in dramaturgija Lado Kralj

Kostumi Marija Vidau, Asistent Ema Kugler

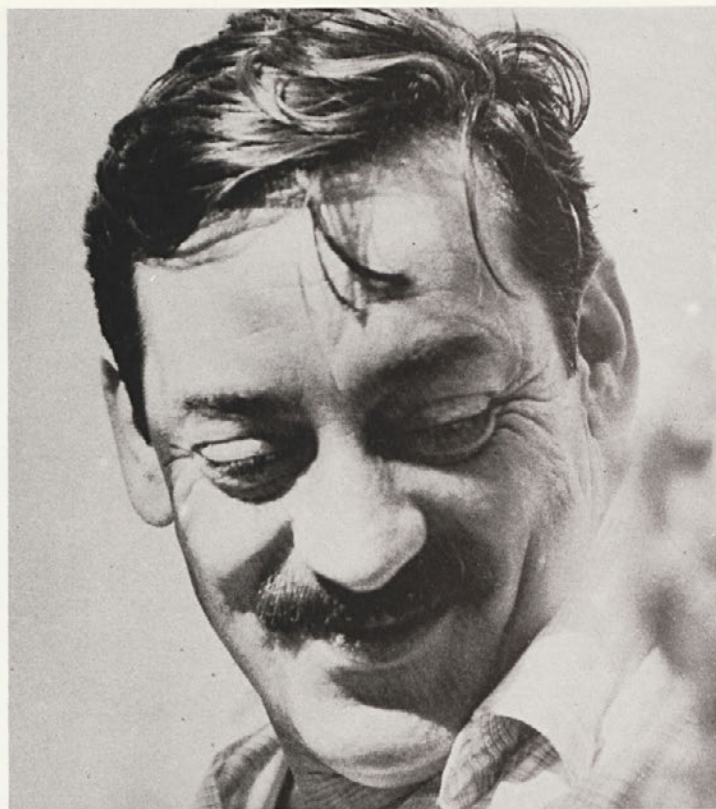
Scena Marjan Kravos

Glasba Urban Koder, Lektor Metka Čuk

Koreografija Metod Jeras

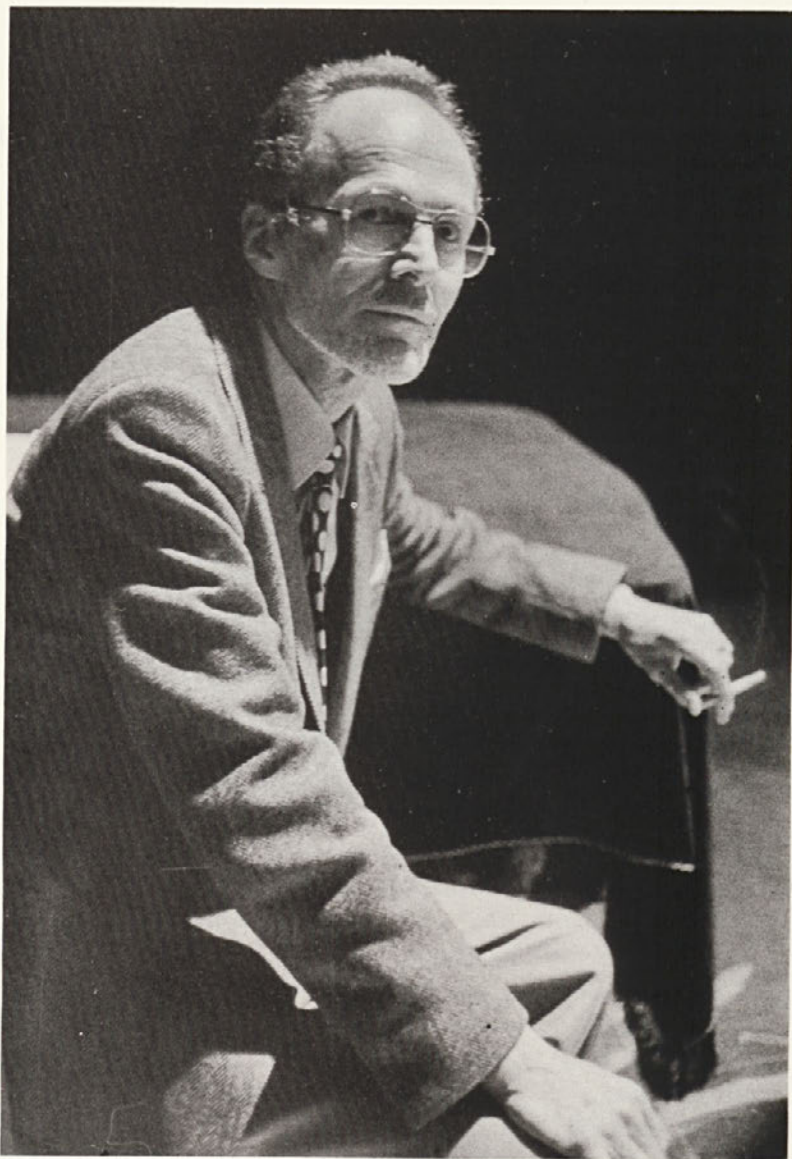
O s e b e

Gospod Horner.....	Zvone Agrež
Gospod Harcourt.....	Peter Boštjančič
Gospod Dorilant.....	Igor Sancin
Gospod Babež.....	Miro Podjed
Gospod Afnavs.....	Iztok Valič
Sir Jaspas Cepetin.....	Janez Bermež
Gospa Margareta, Babeževa soproga.....	Ljerka Belak
Gospodična Aleteja, njegova sestra.....	Anica Kumer
Lady Cepetin, soproga sira Jaspasja.....	Milada Kalezič
Gospodična Dainty Cepetin, njegova sestra.....	Damjana Luthar k.g.
Gospodična Delikat.....	Jagoda Tovirac
Lady Delikat, njena babica.....	Nada Božič
Lucy.....	Jana Šmid
Padar.....	Bruno Baranovič
Sluga.....	Matjaž Arsenjuk

Režiser Franci Križaj

Premiera v petek, 16. XI. 1984 ob 19.30

Andrej Hieng
umetniški vodja SLG Celje

V letopisih Slovenskega ljudskega gledališča Celje beremo, da je bil Andrej Hieng v tukajšnjem stalnem angažmaju od 1. marca 1953 do 15. avgusta 1961, torej natanko 8 let, 5 mesecev in 15 dni. K nam pa se vrača domala natanko po 23 letih. Nadvse veseli njegove vrnitve bi radi v skopih obrisih obnovili njegov curriculum vitae. V tako imenovani zlati dobi celjskega gledališča je zrežiral 26 del, začevši z Izven družbe (Žmavc), nato Razbiti vrč (Kleist), Linhartov Veseli dan, Šest oseb išče avtorja (Pirandello), Kriminalna zgodba (Javoršek), Glorija (Marinković, krstna izvedba pred hrvaško), Lepa Vida (Cankar), Petra Šeme pozna poroka (Mikeln), Skopuh (Moliere), Rekviem za vlačugo (Faulkner), Krajnski komedijanti (Kreft), Dvanajst porotnikov (Rose-Budjuhn), Nesporazum (Camus) i. dr., v lanski sezoni Ruy Blas (Hugo). V tem celjskem obdobju in kasneje je režiral tudi v vseh slovenskih gledališčih, v Prešernovem gledališču v Kranju (v času profesionalizacije) Grünovo priredbo Gozzijeve Turandot, Shakespearove Vesele Windsorke i. dr., v ljubljanski Drami Povečevalno steklo (Javoršek), Kaligula (Camus), Zgodba o Vasku (Schéhádé), Fiziki (Dürrenmatt), Striček Vanja (Čehov), v MGL Samorog (Strniša), Posli gospe Warren (Shaw), i. dr., v mariborski Drami Molièrovega Ljudomrznika, Albeejev Vrt, v Trstu Prigode ubogega kristjana (Silone), Benedetičovo Veliko samoto, Ibsenove Strahove, Williamsov Tramvaj poželenje. V službi lepih muz je nenehno potoval med gledališčem (in njegovimi sorodniki film, TV, radio), med gledališko igro in romanom, med novelo in radijsko in TV igro. Novele Planota, romani Gozd in pečina, Čarodej, Obnebjje metuljev i. dr. Gledališke igre: Osvajalec, Lažna Ivana, Izgubljeni sin, Večer ženinov, Slavolok, Zakladi gospe Berte i. dr.; TV igre: Burleska o grku, Gluhi mož na meji, Samota, Nori malar i. dr.

To je samo del velikega ustvarjalnega opusa pisatelja in režiserja Andreja Hienga. Ob njegovi vrnitvi v Celje mu želimo še veliko plodnih in uspešnih let!

Ljubljankanka Damjana Luthar je lani končala dramsko igro na AGRFT v razredu prof. Kristijana Mucka. Zunaj svojih študijskih obveznosti je gostovala z vlogo Babice v Mrožkovem Karolu. V profesionalnem gledališču nastopa pri nas prvič. V zadnjem študijskem semestru je prejela študentsko Prešernovo nagrado za kreacijo Lady Bracknell v Wildovi komediji »Važno je imenovati se Ernest«.

Ljubljankanka Jagoda Tovirac je absolvirala dramsko igro na AGRFT v razredu prof. Mileta Koruna v poletnem semestru letošnjega leta. V Korunovi režiji je lani gostovala v Trstu z vlogo Tereze v Behanovem Talcu. Marca letos smo jo videli v televizijski drami Vilija Ravnjaka Življenje v krogu. Šolanje na akademiji je zaključila z javno uprizoritvijo Mrožkovega Karola, nastopila je v vlogi Okulistke. Stalni angažma v naši hiši je podpisala 20. avgusta t.l. Želimo ji mnogo mnogo lepih uspehov!

Ponazoritev prizora iz uprizoritve »Poštenjaka« W. Wycherleya v londonskem gledališču Drury Lane, dec. 1676

Restavracijska komedija

Slovenci jo poznamo malo ali nič. Malo, ker smo videli samo eno, »Rekrute in ljubezen« Georgea Farquharja, uprizorilo jo je leta 1969 Mestno gledališče ljubljansko, režiral Zvone Šedlbauer, prevedla Mira Mihelič. Nič, ker v naši teatrsko zgodovinski zavesti ni podatka, da je restavracijska komedija posebna in samostojna zvrst. Oton Župančič, ki si je med obema vojnama zastavil nalogo, da odpravi slovensko zgodovinsko zamudo v poznavanju teatrske klasike, ni uvrstil na seznam tudi restavracijske komedije. Mogoče ni utegnil, mogoče mu ni bila všeč.

»Podeželanka« je bila, kot zremo v faksimilu naslovne strani, prvič uprizorjena leta 1675 v Theatre Royalu v Londonu, natisnil jo je Thomas Dring v Londonu, Harrow, vogal Chancery Lanea in Fleet Streeta. Wycherley je bil pomemben restavracijski komediograf, pustolovec, dvorjan in goljuf. Napisal je celo vrsto dram, navedimo še tri najpomembnejše: »Ljubezen v gozdu«, »Plesni učitelj« in »Poštenjak« /The Plain-Dealer/.

Štirje so najpomembnejši avtorji restavracijske komedije: George Etherege, William Congreve, George Farquhar in William Wycherley. Prva restavracijska komedija je bila uprizorjena leta 1664, tj. 64 let po nastanku »Hamleta«. Imenovala se je »Komično maščevanje ali Ljubezen v kadi«, napisal jo je George Etherege. Zaznamovala je začetek nove dobe, ki je bila prav zares in na vsak način drugačna od prejšnje, elizabetinske. Vmes pa je bil pomemben intermezzo, 18 let je trajal in s svojim totalitarnim moralizmom je pravzaprav pripeljal do preobrata, do restavracije. To je bila vladaviña puritancev.

Brž ko so puritanci, »zdrave ljudske sile«, prišli na oblast, so se lotili živahne dejavnosti, da bi Anglijo popeljali na pot resničnih vrednot. Obglavili so kralja Charlesa, ukinili gledališča, prešušstvo kaznovali s smrtjo. Vladali so tako silovito, da si je vsa Anglija oddahnila, ko je leta 1660 spet prišla na oblast monarhija, tj. kralj Charles II. Ta je medtem čakal na svoj trenutek v francoski emigraciji. Monarhija se je vrnila, zlata elizabetinska doba pa ne več. Vse se je spremenilo. Duh časa, vrednotenje, interesi.

O restavracijski duhovni atmosferi nam najbolj slikovito govori razvpiti dnevnik Samuela Pepysa, bonvivana in visokega vladnega uradnika. Shakespeare se mu je zdel klavrn in brezupno zastarel, »Romeo in Julija« najslabša drama, kar jih je kdaj videl, »Sen kresne noči« smešno neokusna in zoprna. Tako so čutili tudi drugi. Wycherley je na začetek »Podeželanke« napisal moto, ki ga je povzel po Horacovih »Epistolah«: »Jezi me, če nekaterim ni dovolj, da smo do starih pisateljev strpni, temveč zahtevajo, naj jih častimo in nagrajujemo.« Puritanska vladavina je ljudem nove dobe do kraja priskutila vsakršen moralizem ali etično tendenco, važna je postala samo forma, ki naj bo čim bolj elegantna in duhovita. Stil je postal vse. Zdaj je bila Shakespearjeva komika pregroba, tragika prepatetična. Shakespeare, Jonson, Webster ali Ford so vzbujali samo še pomilovalen nasmešek. Verjeli so v božji red, večna pravila, absolutne vrednote. In teh zdaj ni bilo več. Prišla je nova doba, realistična in neherojska. Ideali so se sesuli in postali smešni.

Seveda pa do spremembe v duhovni atmosferi ni prišlo samo zaradi reakcije na puritanstvo. V vsej Evropi je namreč nastopila nova miselnost, ki ji pravimo barok in ki je marsikatero od včerajšnjih predstav o svetu postavila na glavo. V Angliji je bil glavni znanilec novih idej filozof Thomas Hobbes, »Freud in Marx svojega časa«. Svet ni to, kar se kaže, je poudarjal. Je več in manj. Naše čutno dožemanje sveta je varljivo. To je med drugim dokazoval tudi mikroskop, ki so ga izumili prav takrat. Dotlej je bila resnica nesporen pojem, bila je »adaequatio ad rem«, sklad intelekta in spoznavanega predmeta. Neskladje med videzom in resnico je bilo še pri Shakespearju nekaj osupljivega in moralno slabega: bodi, kar si. Zdaj je to neskladje postalo pravilo. Kar se kaže, naj ne bo odraz tega, kar je. Na odru in v življenju se pojavi maska, preobleka, kamuflaža. Ko pravimo »v življenju«, mislimo dobesedno: bilo je moderno, da dame hodijo po cestah s krinko na obrazu. Zbudi se zavest, da je človek izoliran, egoistično motiviran individuum in da sta civilizacija in kultura umeten, ne naraven artefakt. Zato je civilizacija enaka modi, duhovitemu prenarejanju, »šminki«. Družabnost zahteva, da ljudje prikrojijo svoja čustva in misli v vljudno, elegantno, duhovito, varljivo obliko.

In ko se spet odprejo gledališča, igrajo restavracijsko komedijo. Pravijo ji tudi »commedy of manners«, komedija nravi. Izraza nikakor ne smemo zamenjavati s francosko komedijo nravi, »comédie de moeurs«. Ta se je v Franciji pojavila šele sredi 19.

stoletja, njeni glavni zastopniki so bili Dumas sin, Augier in Sardou. Bila je pravo nasprotje restavracijski komediji, saj je bilo moraliziranje njen glavni namen.

Restavracijsko gledališče je že po zunanjem videzu drugačno od elizabetinskega. Pokrito je, nima več jezika, ki sega v občinstvo, tudi balkona nad prizoriščem ne. Ženske vloge igrajo ženske in to je bila mala revolucija. Prvič se pojavi zavesa, scenske dekoracije in teatrska mašinerija, začne se oder *à la italienne*. Ta gledališča so manjša od elizabetinskih, vanje ne zahajajo več tako široke in pisane plasti prebivalstva. Obiskujejo jih predvsem ljudje, ki v življenju prestolice kaj pomenijo ali to želijo. Pridejo gledat, kaj je novega na ravni stila, elegancije, šarma in posmehovanja: kakšna je »moda«. Restavracijsko gledališče goji intelektualno komiko, prevzame pravzaprav funkcijo literarnega ali družabnega salona. In tako se obiskovalci tudi vedejo. Prekinjajo predstavo, polemizirajo z igralci ali med sabo, spreminjajo gledališče v pravo židovsko šolo.

Komedija pred restavracijsko je hotela s smešenjem, »bičanjem« popravljati človeške nravi ali grehe. Restavracijska komedija pa nravi samo kaže, brez kakršnegakoli poučnega namena. Ker je obsedena od ideje o nezmožnosti prave komunikacije, povsod odkriva prenarejanje, posebej pod krepostjo. Vendar ne obsoja. Pravzaprav obsoja nespretno, nedomiselnost prenarejanja, duhovitega in učinkovitega pa podpira. Junak restavracijske komedije vsakomur vidi skozi masko, njemu ne more nihče.

Temu junaku pravijo »wit«, duhovitež. Največkrat je avtobiografske narave, restavracijski komediograf mora živeti natanko tako kot njegov junak. Eleganten je v obleki in vedenju, hiter in duhovit v konverzaciji, skeptičen do sebe in drugih. Je seveda strahovit ženskar, zapeljivec, cinik, sprijenec in goljuf. Nihilist, bi rekli danes. In ker dramatik kaže samega sebe, se seveda prav nič ne »biča«, temveč kaže svojo sposobnost duhovitega prenarejanja, duhovitega izzivanja sveta. Rekli bi: nihilističnemu bistvu sveta odgovarja z inteligentnejšim nihilizmom. Gledalec restavracijske komedije se ni več smejal sprevrženi morali, na primer skopuštvu, licemerstvu itd., temveč nespretnim maniram. In takšne nespretnosti kažejo skoraj vse osebe okrog glavnega junaka. Izrazito komična inačica »wita« je »fop«, ponesrečeni »wit«. Ta suženjsko posnema vsa formalna pravila mimikrije, vendar se mu nobena stvar ne posreči, ker ne pozna skritega namena tega početja, ne ve, da gre za izziv svetu. Še na

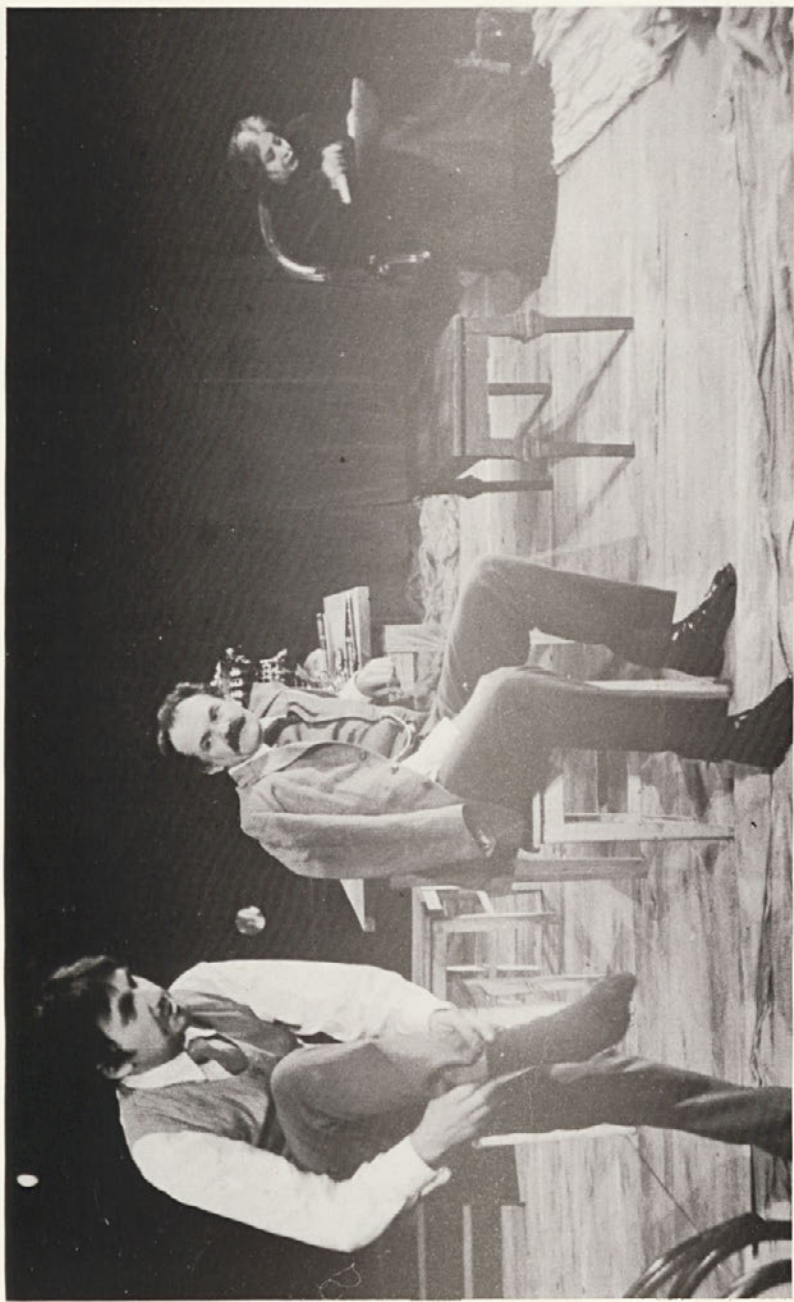
nižji stopnji, torej še bolj smešni, so seveda zarobljenci, ki se predajajo čustvom, recimo ljubosumnosti, ali pa domišljavi bedaki, ki menijo, da jih visoki družbeni položaj varuje pred prevaro. Na ravni »wita« je osvobojena ženska, ki pod mimikrijo kreposti spretno prikriva promiskuiteto. Zelo učinkovito obvladujejo vso to igro videza in resnice služabniki, »ljudje iz ljudstva«, civilizacijska zmešnjava jih ne more poneumiti. In ne nazadnje je v restavracijski komediji še ena tipološka oseba, ki ji nobena mahinacija ne more blizu. V naši igri je to naslovna vloga. Podeželanka je tako do kraja naivna, da ji nobena nihilistična spretnost nič ne more, ker je preprosto ne skuša razumeti in deluje samo po svojem prvinskem nagonu.

Glavni junak restavracijske komedije torej živi v neomejeni svobodi, intelektualni in predvsem seksualni. Nobena moralna kazen ga ne doleti, vendar je nekakšna kazen prav to življenje, saj junaka reducira na gole seksualne apetite, to pa ima za posledico nekakšno izolacijo, celo melanholijo. Ni več absolutnih vrednot, ni več kazni za greh. Kljub vsej eleganci in duhovitosti pa živi junak v nekakšni samoti in tako se spet vračamo na Hobbesov nauk: človek je izoliran in egoistično motiviran individuum. Kot da bi junak s svojimi škandaloznimi dejanji hotel preizkusiti meje svoje svobode in ji ulti.

L. Kralj

Anton Pavlovič Čehov
Striček Vanja
Režija Miran Herzog
Premiera: 27. septembra 1984

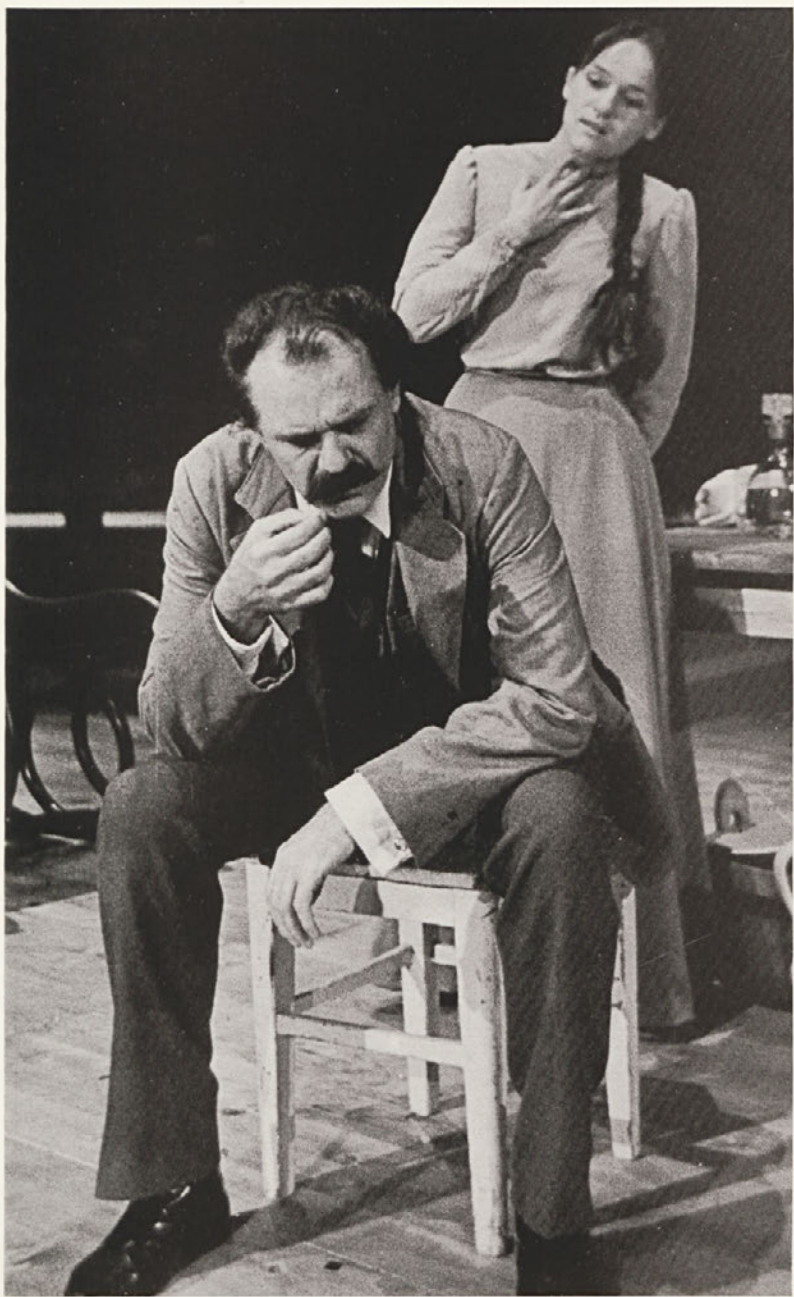
Drago Kastelic, Janez Bermež, Mija Mencej

Milada Kalezić, Anica Kumer, Janez Bermež, Drago Kastelic

Janez Bermež, Milada Kalezić

Mija Mencej, Milada Kalezić, Miro Podjed, Drago Kastelic,
Matjaž Arsenjuk, Anica Kumer, Jana Šmid

Jana Šmid, Janez Bermež, Anica Kumer, Miro Podjed,
Drago Kastelic

Drago Kastelic, Milada Kalezić, Matjaž Arsenjuk,
Mija Mencej

Gostovanje Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta
od 19. do 24. novembra 1984
za abonente in izven

PIERO CHIARA DELITEV

komedija v dveh dejanjih

Odrska priredba Piero Chiara in
Aldo Trionfo
Prevod Jaša L. Zlobec
Scena Sveta Jovanović
Kostumi Marija Vidau
Lektor Jože Faganel
Režija MARIO URŠIČ

Emerenziano Paronzini Silvij Kobal
Fortunata Tettamanzi Bogdana Bratuž
Tarsilla Tettamanzi Miranda Caharija
Camilla Tettamanzi Mira Sardoč
Paolino Mentasti Tone Gogala
Teresa, služkinja Zlata Rodošek
Kanonik Stojan Colja
Don Casimiro Adrijan Rustja
Doktor Raggi, zdravnik Vladimir Jurc
Federale Alojz Milič

Vodja predstave Dušan Jazbec
Šepetalka Silva Raztresen
Razsvetljava Sergij Cibic
Frizerka Luciana Schillani
Rekviziterka Sonja Hrovatin
Garderoberka Gracijela Sedmak
Odrski mojster Jože Sedmak

Scena in kostumi izdelani v delavnicah Slovenskega stalnega gledališča v Trstu

Komedija *Delitev*, prirejena po romanu iz leta 1964, je z vsemi svojimi sestavinami tipično italijansko delo. Pisatelj, ki je lani izpolnil sedemdeset let, je zlasti v minulih dveh desetletjih objavil dolg seznam pripovednih del, v katerih se ukvarja z analizo italijanske province, njene miselnosti in brezizhodnosti. Tako tudi v *Delitvi* prikazuje v »boccacciovsko« zasnovani zgodbi dogodek v življenju treh ostarelih sester, ko se v njihovo puščobno osamelost naseli preračunljivi davčni uradnik in z njihovim tihim soglasjem izpolnjuje svoj načrt, dokler ne omaga. Čeprav je dogajanje osredotočeno na erotične zaplete za zastrtimi okni, ne manjka v tej nekoliko tudi črno obarvani komediji socialnega in časovnega ozadja. To je čas druge polovice dvajsetih let, obdobje, ko je bil na pohodu zlovesči pozerski fašizem in ko je cerkev začela zgubljati svoj dominantni vpliv. Vse to je v Chiarovi *Delitvi* povezano v zaokrožen dramski organizem, ki učinkuje hkrati smešno in groteskno, spominja pa na mnoge filmske obdelave podobne tematike s sorodnim pristopom.

France Vurnik

Res je to priredba proznega dela, saj odrska podoba »*Delitve*« vseskozi ostaja na ravni fragmenta ter deluje kot zaporedje drobnih, v sebi zaključenih odrskih prizorov. Ti so bolj ali manj gosto prepleteni z osamelostjo in erotično nepotešenostjo, v kateri živijo tri sestre Tettamanzi, ter z natančnim beleženjem navidez elegantnega, nevsiljivega dvorjenja, pod masko katerega si postopoma in vse bolj neskrupulozno utira svojo pot Emerenziano Paronzini, uradnik davčne uprave, vpisan v fašistično stranko, v svojem kraju predsednik Katoliških mož. »*Delitev*« je pravzaprav literarna parafraza znane teze o medsebojni erotični privlačnosti buržuazije in fašizma.

Jernej Novak

Vsa ta prijazna, malo groteskna, malo cinična pikanterija je namreč postavljena v čas fašističnega vzpona, v provincialno italijansko gnezdo - kot miniaturna študija socialnih nravi in problematičnih javnih vrednot, ki seveda niso nič drugega kot zamaskirana zasebna neskrupuloznost in nemorala vsake sorte, kakršni s prve strani rojeva prevladujoč klerikalni duh in z druge spodbuja divje nastopaštvo fašistične države.

Andrej Inkret

Odlomki iz kritik v Radiu Ljubljana, Ljubljanskem dnevniku in Delu.

V gledališkem foyerju razstavlja Marjan Kravos

Prišlo je do neljubega nesporazuma: ko je bil gledališki list za pravljичno igro Oskar in morska deklica že tako rekoč natisnjen, smo dobili glasbo Alda Kumarja in Bora Turela, napisano prav za to igro. Gledališki list je pomotoma najavil prvotno informacijo o izboru glasbe. Ni šlo torej za neko inertnost, marveč za čisti nesporazum.

Vodja Predstave Sava-Subotić Šepetalka Ernestina Popović - Tehnično vodstvo Peter Šprajc - Luč Rudi Posinek - Ton Stanko Jost - Frizerska dela Vera Pristov in Maja Dušej - Krojaška dela pod vodstvom Jožice Hrenove in Adija Založnika - Slikarska dela Adolf Aškerc - Odrski mojster Vili Korošec - Rekviziter Franc Lukač

Gledališki list SLG Celje, sezona 1984/85, številka 3 - Predstavnik upravnik Slavko Pezdir - Urednik Janez Žmavc - Fotografije celjskih predstav Viktor Berk - Naklada 1000 izvodov. Cena 20 dinarjev - Tisk Cinkarna Celje - Oblikovanje Ljubo Domjan

